ב"ש אומרים אף המקפה של גריסין ושל פול מפני שהיא סולדת לאחוריה בעי רמי בר חמא יש נצוק לאוכלין או [א]אין נצוק לאוכלין מי אמרינן משום דאית בהו רירי והני לית בהו רירי או דלמא משום דסמיכין הוא והכא הא סמיכין אמר רבא ת"ש [א-ב]חלב המת שהוא שלם והתיכו טמא היה מפורד והתיכו טהור ואי סלקא דעתך אין נצוק לאוכלין שלם והתיכו נמי ליטהר א"ר זירא אנא ומר בריה דרבינא תרגימנא הכא במאי עסקינן כגון דבהדי דמרתח ליה סליק עמודא דנורא לפומיה דמנא וקרש דאיתיה כולא גבי הדדי א"ל רבינא לרב אשי ת"ש ב"ש אומרים אף המקפה של גריסין ושל פול מפני שהן סולדין לאחוריהן מידי איריא התם משום דסמיכין הכא משום רירי: ועל מלא תרווד רקב: וכמה שיעורו חזקיה אמר מלא פיסת היד רבי יוחנן אמר [ג]מלא חפניו [ג]תנן [ג]מלא תרווד רקב שאמרו ישנן [א] מעיקר אצבעות ולמעלה דברי ר"מ וחכ"א מלא חפניו בשלמא ר' יוחנן הוא דאמר כרבנן אלא חזקיה כמאן לא כר"מ ולא כרבנן אמרי [ב] מלא פיסת היד ומלא קשרי אצבעותיו למעלה חד שיעורא הוא אמר ליה רב שימי בר אדא לרב פפא ממאי דהאי מקשרי אצבעותיו ולמעלה לראש דלמא למטה מדידיה דהוה לי' מלא פיסת היד [ג] תיקו:

ת"ר

בית שמאי אומרים אף מקפה של גריסין. שנכתשו[1] גריסים של גרוסות: ושל פול. שלמים ועושה מהם תבשיל כמו כן חשיב אוכל והוי חיבור: מפני שהיא סולדת לאחוריה. [ב] כשנהפך התבשיל של מקפה ופוסק מלשפוך העמוד סולד וחוזר לאחוריו מתוך שהתבשיל עב [ואית] ביה רירי והם מחברים האוכל להיות יחד: יש נצוק לאוכלין. כגון המחה שומן ועירהו לתוך אוכלין טמאים ולרבנן קמיבעיא ליה מי אמרי' אינון משום דאית בהו רירי פירוש דבש הזיפים והצפיחית אמרו חכמים דהוו חיבור משום דאית בהו רירי כלומר שהן סולדים לאחוריהם ואע"ג דפליגי אמקפה של גריסין דאית להו רירי לא[2] חשיב לת"ק וב"ש סברי אע"ג דלית להו כולי האי רירי חשיבי לחבר העליון לתחתון ושאר אוכלין לית בהו רירי והלכך לא שייך בהו נצוק או דלמא טעמא דת"ק משום דסמיכין משום שהם עבים ושאר אוכלים נמי סמיכין אבל לב"ש לא קא מיבעיא ליה דמדקאמר מפני שהן סולדין לאחוריהן אם כן טעמייהו משום רירי: ת"ש חלב המת שהוא שלם. פי' כזית שלם והתיכו טמא התיכו כמו תיתכו[3] שהמחהו באור טמא כדמעיקרא דמעיקרא היה בו כזית שלם ועדיין ישנו כולו ביחד כדמפרש בסמוך או משום דנצוק הוי חיבור הלכך אפילו כי התיכו [ג] אפי' שאסי לא היה מחובר ביחד [אלא] ע"י נצוק ואי משום שלא נפרד מעולם זה מזה כדמפרש בשינויא: היה מפורד. פירורין של חלב המת שלא היה מעיקרא זית שלם אע"ג דהתיכן באור ונעשה הכל חתיכה אחת טהור כדמסיים בתוספ' דאהלות פרק רביעי מפני שחיבור אדם אינו חיבור וקודם שהתיכו לא היה כזית מחובר יחד ולא היה מטמא הנוגע במקצת [או] אפילו הנוגע בכולו למאן דלית ליה נוגע וחוזר ונוגע לכך כי התיכו נמי לא חשיב זית שלם כיון שחיבור זה בא ע"י אדם ואע"ג דרביעית דם הבאה משני מתים מטמא למאן דאית ליה [יש אם למקרא דכתיב על כל נפשות מת] (סנהדרין דף ד.) וכן שני חצאי זיתים משני מתים דטמא במס' אהלות (בתוספתא פ"ד) י"ל דהיינו דוקא לענין אהל לפי שראוי להאהיל על שני החצאין יחד אבל בנגיעה לא מטמא והא דאמרי' בפ' [שלישי] דאהלות [מ"ג] הנוגע בשני חצאי זיתים מן הנבלה טמא י"ל דהתם מיירי שיש בשר מרודד ביניהן המחברם יחד וכי האי גוונא משני בפרק העור והרוטב (חולין דף קכד:) ולא"ת תפשוט מהכא דחיבורי אדם אינו חיבור וי"ל היינו דוקא בטומאת מת שהטומאה באה ממנו לצרפו לכזית לטמא אחרים ואפשר להיות שכן הקבלה אבל לצרף האוכלין לקבל טומאה בכביצה מעלמא התם חיבור אדם הוי חיבור כי הך דכל האוכלין מצטרפין לכביצה: ואי ס"ד אין נצוק לאוכלין שלם והתיכו נמי ליטהר. כזית[5] חלב כשנותנין על האש א"א שלא נפרדה טפה אחת ממקום חיבורה מחמת ההתכה אי נצוק אין חיבור דאי אפשר שאותה טפה אינה מחוברת לשאר החלב ע"י נצוק דאי לא חשיב חיבור הרי נפרדה הטפה ואין כאן כזית: כגון בהדי דמרתח ליה סליק עמוד לפומיה דמנא וקירש דאיתיה בוליה גבי הדדי. כשנתן ע"ג האש והרתיח עלה כזית לפומא דמנא בבת אחת מכח האש וקירש דהשתא איתיה כוליה גבי הדדי וצ"ל דקירש אפומא דמנא דאילו לא קרש אלא חזר ונפל למקומו אין נופל יחד אלא דרך נצוק שאין כח האש מסייע ליפול כמו שמעלהו וכי סליק סליק בבת אחת וכי נפיל נפיל דרך נצוק: ת"ש אף מקפה של גריסין ושל פול מפני ד] (שידים) [שהן] סולדים לאחוריהם. [אלמא] טעמא דשמאי[6] משום רירי הכי נמי מסתברא טעמא דת"ק משום רירי אלא דת"ק בעי רירי טובא ותפשוט לשאר אוכלין דאין להם רירי אין נצוק: מידי איריא התם משום דסמיכי. דבש של זיפים וצפיחית דהוי חיבור לרבנן היינו משום דסמיכי ולא משום רירי והא פליגי דבית שמאי סברי אף כי לא סמיכי הוי חיבור כיון דאיכא רירי כגון מקפה של גריסין ולת"ק רירי לא מעלה ולא מוריד: מלא פיסת יד. מתחילת פיסוק האצבעות עד הזרוע: ישנן מעיקר אצבעות ולמעלה. עד ראשי האצבעות: חד שיעורא הוא. כך מחזיק באצבעות כמו כפיסת ידו: אמר ליה רב שימי[7]. שנויא הוא ממאי דהאי מקישרי אצבעותיו ולמעלה היינו לראשי אצבעותיו דפרכת מינה דלמא למטה[8] דקרי עיקר אצבעות מקום שמחוברין לה ליד ולמעלה דקאמר היינו לצד הגוף עד פרק הזרוע דהיינו ממש פיסת יד לא גרסי' תיקו:

איזהו

כש"א אף נצוק מקפה של גריסין. פולין שנכתשו במכתש ונחלקו לשנים: [ושל פול]. א) של פולין שלמות: סולדת לאחוריה. שבשעה שמריקין אותו מכלי אל כלי ופוסק את הנצוק חוזר ראש הנצוק ועולה לו למעלה כלפי אחוריו כחוזר ונוגע לעליונים דמי ב) והוו טמאין: יש נצוק לאוכלין. היה מריק מקפה של עדשים או של אפונים במקום מדרון (א) ג) למעלה ונטמאו תחתונים בשעת שפיכה מי הויין העליונים טמאין או לא. גבי דבש הזיפים וצפיחית מ"ט אית בהו נצוק משום דאית בהו רירי דסולדות והני אוכלין לית בהו רירי והויין עליונים טהורים או דלמא גבי זיפים וצפיחית מ"ט נצוק שלהן טמא משום דסמיכין שהן עבים והני נמי סמיכין וליהוי נצוק שלהן טמא: ת"ש חלב של מת (ב) ד) טמא. ויש בו כזית והתיכו במחבת אע"פ שנתגלגל במחבת לא נעשה מפורד וטמא: היה מפורד. אותו כזית מן המת והתיכו אע"פ שנתחבר ביחד טהור כיון דה"ל מפורד מעיקרא פרחה מיניה טומאה והאי דהדר חברו ביחד לא הוי חיבור דחיבור בידי אדם לא ה) הוי חיבור: ואי ס"ד אין נצוק לאוכלין. כי (ג) ו) הוא שלם והתיכו במחבת נמי ליטהר דכיון דמגלגל ליה מזוית זו לזוית זו נפרד זה מזה ולא הוי ביה כזית במכונס אי נמי לכשהתיכו והריקו מכלי אל כלי ליהוי כמפורד וליטהר. אלא לאו ש"מ דיש נצוק וחיבור הוא: א"ר זירא. לעולם אימא לך אין נצוק לאוכלין והא מתני' (ד) דהכא אנא ומר בריה דרבינא תרגמינא דהכא במאי עסקינן כגון שלא הורק מכלי אל כלי ומעולם לא נענעו בכלי כלל: דבהדי דמרתח ליה. שהתיכו במחבת ז) במקום אחד ולא נענעו כלל והוא חלב לבהדי דקא מהתך ליה סלק עמודא דנורא לפומיה דמנא ולא א] ח) [מגיע] לא להכא ולא להכא ולא הוי נצוק כלל דכוליה הוה בהדי הדדי וקרש במקומו ולא נתפזר ט) לכאן ולא לכאן משום הכי טמא: ת"ש בש"א אף מקפה של גריסין. אלמא דיש נצוק לאוכלין: מידי איריא. כלומר לעולם אימא לך אין נצוק והכי הוא דקא מיבעיא י) ליה מי אמרי' דגבי שאר אוכלין כגון עדשים (ה) כ) (מי אמרינן) כיון דסמוכות כגון מקפה של גריסין הוי חיבור או דלמא התם לא הוה טעמא אלא משום דאית ליה רירי במקפה של גריסין אבל בשאר אוכלין דלית בהו רירי לא הוה נצוק: לישנא אחרינא ת"ש ב"ש אומרים כו' מפני שהן סולדין לאחוריהן. אלמא דלא הוה טעמא דנצוק אלא משום דאית ביה רירי וגבי שאר אוכלין הואיל דלית בהו רירי לא הוי נצוק מידי איריא לעולם אימא לך יש נצוק לאוכלין וכי קא מיבעיא לן אליבא דרבנן והכי קמיבעיא לן טעמייהו דרבנן דאמרי דהוי נצוק גבי דבש הזיפים טעמא משום דסמיכין והלכך כל אוכלין דסמיכין כגון עדשים אית להו נצוק אבל אליבא דב"ש לא מיבעיא לן דאינהו לא אמרי דהוי נצוק אלא משום רירי ואילו שאר אוכלין דלית להו רירי לא איצטריך לן למיבעי: תרווד. כף: מלא פיסת יד. בלא ל) אצבעות: מלא חפניו. בהדי אצבעותיו: וממאי דהאי קשרי אצבעותיו ולמעלה. דקאמר כלפי ראש אצבעותיו קאמר ומשום הכי מותבת מיניה לחזקיה דלמא למטה מיד דלמא כלפי פיסת יד הוא דקאמר כותיה דחזקיה וחזקיה כר"מ:

איזהו

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ז מהלכות טומאת אוכלין הל' ד:

כג ב מיי' פ"ד מהל' טומאת מת הלכה י:

כד ג מיי' שם פ"ב הל' יא ופ"ג שם הלכה ח והלכה טו ופ"ז מהל' נזירות הלכה ג:

פי' הרא"ש

מחברן: מפני שהיא סולדת לאחוריה. המערה אותן מכלי אל כלי לאחר שפסק הקלוח העמוד סולד וכורץ מפני שהוא עב: יש נצוק לאוכלין. לדברי חכמים קא בעי הני טעמא מאי משום דאית בהו רירי כלומר שהם סולדים לאחוריהם או דלמא משום דסמיכי ואה"נ אוכלים אבל לב"ש לא קא מיבעיא ליה משום דמפרשי טעמייהו בהדיא מפני שהיא סולדת לאחוריה אבל לרבנן מיבעיא ליה אי טעמא משום רירא ופליגי בהא דרבנן בעי רירא טובא כדבש הזיפים וב"ש אמרי אף מקפה של גריסין דלית בה רירי כולי האי או דלמא טעמא דרבנן משום דסמיכי ולאו משום רירי: ת"ש כזית חלב מן המת והתיכו טמא. פי' המחה: כמו חלב מהותך טמא אם נשאר בו כזית: היה מפורר פירורין מן חלב המת והתיכן טהור כדמסיים בתוספתא דאהלות פ"ד מפני שחיבורי אדם אינו חבור. וקודם שהתיכו לא היה מטמא הנוגע במקצתו או אפילו הנוגע בכולו למאן דלית ליה נוגע וחוזר ונוגע הלכך כי התיכו וחברו בידי אדם לא יטמא ואף על גב דדרשינן רביעית דם הבא מב' מתים טמא למאן דאית ליה [יש אם למקרא] וכן ב' חצאי זיתים מב' מתים במס' אהלות י"ל היינו לענין אהל טמא אבל במגע לא מטמא והא דאמר בפ"ב דאהלות הנוגע בב' חצאי נבלה טמא י"ל דמיירי כגון שיש בשר מרודד המחברן יחד ובכה"ג משני פ' העור והרוטב: ואי ס"ד אין ניצוק לאוכלין כזית שלם והתיכו נמי ליטהר. דכשנתן כזית שלם על האור א"א שלא נפרדה טפה א' ממקום חבורה מחמת הרתיחה וכשתורה עליו לא הוי חיבור אם אין ניצוק חיבור לאוכלים: הב"ע כגון דבהדי דקא מרתח סליק עמודא לפומא דמנא וקרש דאיתיה לכוליה בהדי הדדי. כשנתנו על האש והרתיח עלה כזית לפומא דמנא בבת אחת וקרש שם דהשתא איתיה כוליה בהדי הדדי ולא נפרד ממנו א) כלומר אבל אם לא קרש אלא חזר ונפל למקומו אינו נופל יחד אלא דרך נצוק דאין כח האש מסייעתו ליפול כמו שמעלהו וכי סליק סליק בבת אחת וכי נפיל נפיל דרך נצוק: תא שמע בית שמאי אומרים אף מקפה של גריסין ושל פול מפני שהם סולדים לאחוריהן. אלמא טעמא דבית שמאי משום רירי הוא שע"י הריר נמשך העמוד לאחוריו כשנפסק וכי היכי דטעמא דשמאי משום רירי הוא טעמא דת"ק [נמי] משום רירי אלא דלת"ק בעי רירי טפי. מידי איריא התם משום דסמיכי הכא משום רירי טעמא דת"ק לאו משום רירי הוא אלא משום דסמיכי ליה לאוכלין ושמאי סבר דאפילו לא סמיכי הריר מחברן. מלא פסת היד מסוף אצבעיים עד הזרוע דהיינו מלא פס היד: מעיקר אצבעותיו ולמעלה קס"ד ממקום שמתחילין האצבעות להתפצל עד סוף היד וקרי ליה למעלה לפי כשאדם משתמש בידיו ומגביה ראשי האצבעות הם כלפי מעלה: מלא פסת היד מן האצבעות עד הזרוע ומלא קשרי אצבעותיו מתחילת הפיסוק עד סוף האצבעות חד שיעורא הוא: ממאי דהאי מקשרי אצבעותיו ולמעלה לראש אצבעותיו דלמא למעלה לצד הגוף דהיינו מלא פסת היד:

א) נ"ל דקירש אפומא דמנא אבל אם לא קרש וכו'.

מסורת הש"ס

א) תוספתא דאהלות פ"ד, ב) [עי' חולין פז: תוס' של הגליון ותוס' שם ד"ה תנן], ג) [תוספתא אהלות פ"ג].

נוסחת הריב"ן

א) מקפה של פולין שלמות שסולדת לאחוריה: ב) והוי טמא: ג) מלמעלה: ד) של מת שהוא שלם ויש: ה) שמיה חיבור: ו) הוה: ז) והניחו במקום: ח) מגלי: ט) לא לכאן ולא: י) לי מי אמרינן גבי: כ) דסמיכין: ל) אצבעותיו:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה יש נצוק וכו' מדרון מלמעלה: (ב) ד"ה ת"ש חלב של מת שהוא שלם והתיכו טמא יש בו כזית שלם והתיכו במחבת: (ג) ד"ה ואי ס"ד וכו' כי הוה שלם והתיכו: (ד) ד"ה א"ר זירא וכו' והא מתניתין אנא כצ"ל ותיבת דהכא נמחק: (ה) ד"ה מידי איריא וכו' כגון עדשים כיון דסמוכות כצ"ל ותיבות מי אמרינן נמחק:

הגהות הגר"א

[א] גמ' מעיקר. נ"ל מקשרי (וכמ"ש לקמן ממאי דהאי מקשרי כו'. אבל בתוספתא דאהלות ובכלים ב"מ פ"ז איתא מעיקר): [ב] שם אמרי מלא פיסת כו'. נ"ב ול"ע בתוספתא דכלים פ"ג דב"מ דקתני גבי מכתש (דמשמע שם דלא שוו שיעורייהו): [ג] שם (תיקו) תז"מ (וכמ"ש התוס' דל"ג לה):

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה דבהדי וכו' לפומיה דמנא ולא מגיע תיבת מגיע נמחק וני"ג מגלי. א"מ: ב] תוד"ה ב"ש וכו' מפני שהיא סולדת לאחוריה כשנהפך תיבת כשנהפך נמחק וני"ג כשנשפך כצ"ל: ג] ד"ה ת"ש וכו' הלכך אפילו כי התיכו אפילו נמחק אפילו נתרא וני"ג א"מ: ד] ד"ה ת"ש אף וכו' ושל פול מפני שידים סולדים תיבות שידים סולדים נמחקו וני"ג שידוע שסולדים. א"מ:

הגהות התוספות

1. נ"ל פולין שנכתשו.
2. נ"ל רירי הכי רירי לא.
3. נ"ל פי' כזית שלם והתיכו טמא. התכו כמו התיכו. (והיינו שכן היה גירסת התוס' בגמ' "והתיכו").
4. תיבות אפילו שאם נמחק, וצ"ל אי אפשר שלא.
5. הגירסא המובאת בספר ויחר ואולף וכנ"ל, פי' משום דכזית חלב כשנותנין על האש אי אפשר שלא נפרדה טפה אחת ממקום חיבורה מחמת ההתכה, ואי לא חשיב חיבור הרי נפרדה הטיפה ואין כאן כזית. אלא ודאי נצוק חיבור ואי אפשר שאותה טיפה אינה מחוברת לשאר החלב ע"י נצוק.
6. נ"ל דבית שמאי.
7. בכ"י הגירסא רב שמואל.
8. נ"ל למטה דידיה.